

Eugeniusz Śliwiński
Akademia Nauk Stosowanych
im. Jana Amosa Komeńskiego w Lesznie

Tradycje hipiczne

17. Pułku Ułanów Wielkopolskich (II)

Equestrian traditions of the

17th Uhlan Regiment of Greater Poland (II)

Abstract

The article presents the sports achievements of the 17th Uhlan Regiment of Greater Poland in the interwar period. In this regiment, as in others, customs were twofold: general cavalry and their own, which developed and changed over the years. Some minor deviations from uniform regulations were permitted, provided that the entire unit adhered to them. Mandatory weekly Wednesday dinners for officers were introduced which had their own rituals. The regiment, as one of the few in the Polish Army, had a pack of hound dogs and held annual hunting runs which were well known in the country. A game of polo was practiced for several years. From the very beginning of the regiment, show jumping and various types of racing were practiced. Sports were constantly developed in the regiment, especially since 1929 when Lt. Col. Aleksander Pragłowski took command. The sporting level of the regiment was so high that several of its officers were appointed to the Polish national team and Lt. Michał Gutowski participated in the 11th Olympic Games in Berlin in 1936. The final part of the article focuses on what happened to some outstanding riders and their horses after 1939 as well as ways of commemorating them.

Kenwords: 17th Greater Poland Uhlan Regiment, equestrianism, sports, equestrian competitions, Army Championships

Słowa kluczowe: 17. Pułk Ułanów Wielkopolskich, jeździectwo, sport, zawody hipiczne, Mistrzostwa Armii

Polski Związek Jeździecki, w związku z przygotowaniami do XI Igrzysk Olimpijskich mających się odbyć w 1936 r. w Berlinie, zawarł 21 grudnia 1935 r. umowę z rotmistrzem w stanie spoczynku Leonem Koneńskim, który przejął obowiązki instruktora grupy olimpijskiej utworzonej w Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu. W jej składzie znalazło się kilkunastu najlepszych jeźdźców z oddziałów kawalerii i artylerii, a wśród nich po raz pierwszy oficerowie z 17. Pułku Ułanów Wielkopolskich (dalej: 17. p.uł.): por. Stanisław Czerniawski i por. Michał Gutowski. W Grudziądzu przygotowywały się reprezentacje Polski na igrzyska olimpijskie także w latach 1924, 1928, 1932¹.

Rok 1936

Przed igrzyskami olimpijskimi

Dowództwo 17. p.uł. 15 stycznia 1936 r. objął płk Tadeusz Kurnatowski. Pułk znajdował się wówczas w szczytowym okresie swoich osiągnięć sportowych. Nowy dowódca nie potrafił jednak utrzymać go na dotychczasowym poziomie. Pojawiły się napięcia i konflikty z dowódcami szwadronów, jak również z zastępcą dowódcy pułku ppłk. Stanisławem Królikim, znakomitym znawcą koni, który w lipcu 1937 r. został dowódcą 1. Pułku Strzelców Konnych w Garwolinie².

Od 24 stycznia do 2 lutego Niemcy urządzili w Berlinie VII Międzynarodowe Zawody Konne. Z polskiej ekipy olimpijskiej postanowiono wybrać 4 zawodników i 10 koni i wziąć w nich udział, traktując je jako dobrą zaprawę przed igrzyskami olimpijskimi. Do Berlina pojechali: kierownik drużyny płk Tadeusz Komorowski (9. p.uł.), instruktor mjr Adam Królikiewicz (Szkola Jazdy Konnej w Grudziądzu) oraz zawodnicy: por. Stanisław Czerniawski (17. p.uł.), mjr Zdzisław Dziadulski (1. p. szwol.), por. Janusz Komorowski (1. p.uł.) i mjr Wilhelm Lewicki (6. p.uł.). Zawody odbyły się w nowej, krytej Deutschlandhalle o wymiarach 92 x 41 m z dwupiętrowymi trybunami na 12 tys. widzów i elektrycznym oświetleniem.

Rywalizacja rozpoczęła się 24 stycznia o godz. 20.00 konkursem Grüner Woche. O zwycięstwie decydowała najmniejsza liczba punktów karnych i najkrótszy czas. Nasza drużyna traktowała te zawody głównie

¹ Lesław Kukawski, Juliusz S. Tym, Teodor Wójcik, *Kawalerska Alma Mater w Grudziądzu 1920–1939. Zarys dziejów*, Grudziądz 2008, s. 359–365. Przed wyjazdem do Berlina skład grupy częściowo się zmienił.

² Lucjan Woźniak, „Moje wspomnienia z służby w 17 Pułku Ułanów Wlkp. im. Króla Bolesława Chrobrego” (zb. pryw.), s. 16; Eugeniusz Śliwiński, *17 Pułk Ułanów Wielkopolskich, geneza – organizacja – działania bojowe*, Leszno 2008, s. 244–249.

treningowo, więc nie forsowano koni, dbając jednak o czystość skoków, toteż mimo czystych przejazdów por. J. Komorowski na Zbóju był 8., a por. S. Czerniawski na Warszawiance 11. Konkurs o Nagrodę Ministra Spraw Zagranicznych III Rzeszy wygrał mjr Wilhelm Lewicki na koniu Duncan. Najważniejszy konkurs o Nagrodę Niemiec rozegrano 1 lutego. Stanęły do niego trzy ekipy: niemiecka, polska i włoska. W ekipie polskiej, w wyniku odniesionej kontuzji, nie mógł wystąpić mjr. Z. Dziadulski. Zgodnie z regulaminem sędziowie wylosowali zawodnika, który miał startować na dwóch koniach; okazał się nim por. S. Czerniawski jadący na Warszawiance i, pierwszy raz w życiu, na Dunkanie. Nagrodę Niemiec zdobyła drużyna gospodarzy, 2. miejsce zajęli Polacy, a 3. Włosi³.

W kwietniu Departament Kawalerii wysłał na międzynarodowe konkursy do Nicei olimpijską drużynę w składzie: kierownik płk Tadeusz Komorowski, instruktor mjr Adam Królikiewicz oraz zawodnicy: por. Stanisław Czerniawski (17. p.uł.), por. Janusz Komorowski (1. p.uł.), mjr Wilhelm Lewicki (6. p.uł.) i rtm. Stefan Starnawski (14. p.uł.). Do Nicei przybyły reprezentacje z siedmiu krajów: Czechosłowacji, Francji, Irlandii, Hiszpanii, Portugalii, Polski i Szwajcarii. Zawody odbyły się w dniach 18–25 kwietnia. Pogoda nie dopisała, ciągle padał deszcz, powodując błoto i kałuże. Tor był bardzo śliski. W konkursie Potęgi Skoku o Nagrodę Kawalerii Portugalskiej por. S. Czerniawski na Dionie otrzymał wstęgę honorową, podobnie jak w Konkursie Spahisów. W rozegranym 22 kwietnia zespołowym konkursie o Nagrodę Kawalerii Belgijskiej z ekipy polskiej tylko por. S. Czerniawski na Warszawiance uzyskał wstęgę honorową. W konkursie indywidualnym o Nagrodę Kawalerii Szwajcarskiej zwyciężył mjr W. Lewicki na Dunkanie. Piątego dnia zawodów rozegrano jeden z najtrudniejszych konkursów o Nagrodę przyznawaną przez księcia Aosty – Amadeusza II. Każdy jeździec jechał dwukrotnie, każdorazowo na innym koniu. Z polskich jeźdźców tylko por. Czerniawski na Dionie i Warszawiance uzyskał wstęgę honorową. W konkursie o Nagrodę Armii Polskiej zwyciężył zespół irlandzki. Siódmego dnia zawodów odbył się najważniejszy konkurs indywidualny o Wielką Nagrodę Nicei. Na starcie stanęło 58 koni. Wygrali Hiszpanie, a z polskiej drużyny najlepiej

³ Witold Pruski, *Dzieje konkursów hipicznych w Polsce*, Warszawa 1982 s. 238–242. Prywatnie udział w zawodach wzięli ppłk K. Rómmel z trzema końmi. Poszczególni polscy jeźdźcy zdobyli: mjr Lewicki – 7 nagród, por. Komorowski – 3 nagrody, por. Czerniawski – 2 nagrody. Występujący prywatnie ppłk Rómmel uzyskał 8 nagród, w tym zwycięstwo w Konkursie Poczucia; Michał Wierusz-Kowalski, *Powrót z Normandii*, „Konie i Rumaki”, nr 14 z 16 VII 2004, s. 40: „3 stycznia 1936 r. por. M. Gutowski miał ciężki wypadek, złamane lewe udo, zgnieciona klatka piersiowa oraz pęknięta czaszka. Przebywał 3 miesiące w szpitalu, skąd wyszedł na własną prośbę i od połowy kwietnia wznowił treningi w drużynie olimpijskiej”.

pojechał por. Czerniawski na Warszawiance, który mając dwa strącenia, uzyskał wstęgę honorową. W najważniejszym konkursie zespołowym o Nagrodę Ministra Spraw Zagranicznych (Puchar Narodów) doskonale pojechał por. S. Czerniawski na Dionie, mając w obydwu przebiegach tylko po jednym błędzie. Ostatecznie zespół polski zdobył 4. miejsce. Mjr W. Lewicki na Zbiegu wywalczył 3. nagrodę, por. S. Czerniawski na Warszawiance 5., por. J. Komorowski na Wizji 7., a na Zefirze 9. nagrodę⁴.

Kolejnymi ważnymi zawodami w 1936 r., w których brali udział oficerowie 17. p.uł., były centralne zawody w Warszawie zorganizowane od 28 maja do 8 czerwca i połączone z międzynarodowym mityngiem. Zjechały na nie reprezentacje: Francji, Japonii, Łotwy, Niemiec, Polski i Rumunii oraz pojedynczy jeźdźcy z Jugosławii i Niemiec. Ogółem w zawodach uczestniczyło 103 jeźdźców na 236 koniach. Zmagania budziły bardzo duże zainteresowanie, gdyż znaczna część uczestników miała niebawem walczyć na XI Igrzyskach Olimpijskich w Berlinie. W Konkursie Otwarcia por. M. Gutowski był trzeci na Trawiacie, a na Hanum zdobył wstęgę honorową, por. S. Czerniawski zdobył wstęgę honorową na Zefirze. W Konkursie Szybkości im. Fryderyka Jurjewicza, z 19 przeszkodami o wysokości 130 cm i szerokości 450 cm, udział wzięło 130 koni. Pierwsze i 2. miejsce zajęli Francuzi, 3. był por. M. Gutowski na Warszawiance, który na Trawiacie zdobył wstęgę honorową. W bardzo trudnym konkursie Armii Polskiej por. S. Czerniawski na Dionie był 8. W niedzielę 7 czerwca odbył się najważniejszy konkurs mityngu o Nagrodę Polski (Puchar Narodów) im. Prezydenta Rzeczypospolitej. Na stadion przybyło ok. 12 tys. widzów. Startowało 6 ekip. W skład polskiej weszli: por. S. Czerniawski na Dionie, por. M. Gutowski na Warszawiance, mjr W. Lewicki na Dunkanie i rtm. Tadeusz Sokołowski (1. p.szwol.) na Zbiegu. Puchar Polski zdobyli Niemcy, na 2. miejscu byli Rumuni, Polacy na miejscu 3.

Od 26 do 30 czerwca w Poznaniu odbywały się zawody zorganizowane przez Wielkopolski Klub Jazdy Konnej. Startował na nich m.in. por. M. Gutowski, zajmując na Trawiacie w 10. konkursie 2. miejsce.

W dniach 16–22 lipca w Gdyni odbyły się duże zawody zorganizowane przez Pomorskie Towarzystwo Zachęty do Hodowli Koni w Grudziądzu. Ogółem rozegrano 6 konkursów. Konkurs Otwarcia im. Polskiego Morza, w którym startowało 36 koni, wygrał por. M. Gutowski na Trawiacie, a por. S. Czerniawski był 8. na Arce. W Konkursie Szybkości im. Ministra Spraw Zagranicznych 1. miejsce zdobył por. M. Gutowski na Trawiacie, a 7. na Zefirze. Konkurs ciężki im. Marszałka Józefa Piłsudskiego przeszli

⁴ W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 243–246; L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 11.

bezbłędnie: rtm. Tadeusz Sokołowski na Zbiegu i por. Michał Gutowski na Warszawiance, dzieląc między siebie pierwszą i drugą nagrodę. Nagrodami od trzeciej do czwartej podzielili się: rtm. Kazimierz Szosland (2. p.uł.), kpt. Paweł Nerlich-Dąbski (7. dak.) i por. Stanisław Czerniawski (17. p.uł.). Główny konkurs ciężki im. Prezydenta Rzeczypospolitej z 14 przeszkodami o wysokości 140 cm i szerokości 450 cm przy szybkości 425 m/min. wygrał rtm. T. Sokołowski (1. p.szwol.) na Zbiegu. Drugi był por. M. Gutowski (17. p.uł.) na Zefirze, por. S. Czerniawski (17. p.uł.) na Dionie był 4. W Konkursie Pożegnania por. S. Czerniawski na Bohunie zajął 2. miejsce⁵.

W dniach od 23 do 25 lipca w Łucku odbyły się Konne Mistrzostwa Wojska Polskiego. Brygadę Kawalerii „Poznań” reprezentował zespół 15. Pułku Ułanów Poznańskich i por. Piotr Laskowski z 17. p.uł., który w punktacji indywidualnej zajął 9. miejsce⁶.

XI Igrzyska Olimpijskie w Berlinie

Od 11 do 16 sierpnia 1936 r. odbywały się w Berlinie XI Igrzyska Olimpijskie. Już na początku sierpnia przybyły reprezentacje jeździeckie 23 krajów, które zgromadzone zostały w odległym o 25 km od stolicy Ruhlleben. W zawodach jeździeckich wzięło udział 127 zawodników, w tym w konkursie ujeżdżenia 29, w WKKW 53, w skokach przez przeszkody 54. Polska wystawiła dwie ekipy. Do Pucharu Narodów wyznaczeni zostali: por. Michał Gutowski (17. p.uł.) z Dionem i Warszawianką, por. Janusz Komorowski (1. p.uł.) z Dunkanem i Zbójem IV oraz rtm. Tadeusz Sokołowski (1. p.szwol.) z Zefirem IV i Zbiegiem II (jw.). Do drużyny WKKW weszli: rtm. Zdzisław Kawecki (7. psk.) z Bambino, rtm. Seweryn Kulesza (CWK) z Ben Hurem i rtm. Henryk Roycewicz (25. p.uł.) z Arlekinem III. Kierownikiem technicznym grupy skoczków był mjr Adam Królikiewicz (CWK), szefem reprezentacji płk Tadeusz Komorowski (9. p.uł.).

Drużyna polska w WKKW zajęła 2. miejsce, za Niemcami. Na zakończenie zawodów olimpijskich 16 sierpnia rozegrano na głównym stadionie w obecności 120 tys. widzów Puchar Narodów. Dystans parkuru wynosił 1050 m z 20 ciasno ustawionymi przeszkodami i normą czasu 2 min. 40 sek. W rozgrywce wzięły udział trzyosobowe ekipy z 18 krajów.

⁵ W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 231–238. W konkursie o Nagrodę Polski nasza ekipa miała olbrzymią szansę na I miejsce, lecz na końcu mjr Lewicki na Dunkanie stracił 3 przeszkody. Zawody konne o Mistrzostwo Wojska odbywały się od 23 do 26 lipca 1936 r. w Łucku. 17. p.uł. nie brał w nich udziału; L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 11.

⁶ Lesław Kukawski, *Konne Mistrzostwa Wojska Polskiego w II Rzeczypospolitej*, Grajewo 2006, s. 117–119.

Z 54 jeźdźców trasę ukończyło 38; 14 z nich przekroczyło normę czasu. Konkurs okazał się bardzo trudny. Nasza ekipa wypadła słabo. Jadący na Warszawiance por. M. Gutowski przeszedł czysto 11 przeszkód, potem zwolnił przed rowem z wodą i klacz wpadła nogami do wody. Przed przeszkodą 13., również z wodą, zastopowała i nie chciała już skoczyć, tak że jeźdźca wydzwoniono, grzebiąc tym samym szanse ekipy. Por. J. Komorowski, choć miał trudności z Dunkanem, zdołał ukończyć trasę. Najgorzej pojechał rtm. T. Sokołowski na Zbiegu – nie ukończył trasy.

Igrzyska olimpijskie w Berlinie były wielkim sukcesem jeźdźców niemieckich, którzy zdobyli wszystkie złote medale. Inne ekipy wypadły słabiej. Srebrny medal, zdobyty przez ekipę polską w WKKW, potwierdził jednak, że kryzys w jeździectwie polskim minął⁷.

Po igrzyskach olimpijskich

W dniach od 29 sierpnia do 6 września 1936 r. odbyły się Międzynarodowe Zawody Jeździeckie w Rydze. Wysłano tam drużynę wyczynową z Grudziądza pod kierownictwem mjr. Adama Królikiewicza w składzie: por. Stanisław Czerniawski, por. Michał Gutowski, por. Janusz Komorowski, rtm. Seweryn Kulesza, rtm. Tadeusz Sokołowski. Wystąpiła dość liczna, bo złożona z 12 oficerów i 4 pań, drużyna łotewska oraz drużyna polska. Przybyli także dwaj oficerowie i troje cywilów z Norwegii oraz jeden zawodnik z Gdańska.

Z rozegranych konkursów polska drużyna wygrała sześć, w tym dwa najważniejsze: Nagrodę Łotwy i Nagrodę Miasta Rygi. W konkursie o Nagrodę Łotwy jechali: rtm. T. Sokołowski na Zbiegu, rtm. S. Kulesza na Zefirze, por. M. Gutowski na Warszawiance i por. J. Komorowski na Dunkanie. Ponieważ tę nagrodę Polacy zdobyli już w latach 1933 i 1934, tym razem przejęli puchar na własność. W drugim co do znaczenia konkursie o Nagrodę Miasta Rygi trzy 1. miejsca zajęli Polacy: por. J. Komorowski

⁷ W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 247–261; Bohdan Tomaszewski, *Dali mu Michał, bo Wołodzyjowski*, „Rzeczpospolita”, nr 137 z 15 VI 1999. W wywiadzie gen. Michał Gutowski na temat startu w igrzyskach olimpijskich powiedział: „Przeszedłem 11 przeszkód czysto, potem za bardzo zwolniłem przed rowem z wodą, a moja Warszawianka nigdy nie lubiła wody i na 13 przeszkodzie wszystko się skończyło”; Witold Domański, *Ostatni Mohikanin*, „Koł Polski”, 3 (1995), s. 3, wywiad z M. Gutowskim z kwietnia 1995 r.: „Olimpijski parkur miał wiele kombinacji, szerokiach oxerów, rowów. Był wyjątkowo trudny i wiele koni go nie ukończyło [...] trener Królikiewicz był zdania, że trzeba jechać wolno – nie pędzić. Niepotrzebnie zastosowałem się do jego wskazówki i wiele mnie to kosztowało. Ugrzęzłem na trzyczłonowej kombinacji. Miałem do siebie żal i mam go do dziś”; M. Wierusz-Kowalski, *Powrót z Normandii*, s. 40: „Do 12 przeszkody czysty przejazd. Tu na potrójnej kombinacji (najechanej za wolno na rozkaz trenera), zatrzymanie (pierwsze nieposłuszeństwo „Warszawianki”) i eliminacja. Klacz doznała kontuzji mięśni zadu (naderwanie)”.

na Dunkanie, por. M. Gutowski na Znachorze i rtm. T. Sokołowski na Zbiegu. Ponadto por. M. Gutowski na Warszawiance zajął 8. miejsce. W Konkursie Naczelnego Wodza wygrał rtm. T. Sokołowski, drugi był por. S. Czerniawski na Andaharze. Konkurs Perkunasa i Hermana Liepi- na wygrał por. M. Gutowski na Warszawiance. W Konkursie Zwycięzców por. S. Czerniawski na Andaharze był 7. Łącznie drużyna polska zdobyła 56 nagród⁸.

Na przełomie września i października, por. M. Gutowski brał jeszcze udział w zawodach w Lublinie. Zajął tam w konkursie nr 6 5. miejsce na Warszawiance, a w konkursie nr 17 4. miejsce na Trawiacie.

Na koniec sezonu, w dniach 10–12 października, odbyły się zawody Śląskiego Klubu Jazdy w Katowicach. Wnich także uczestniczył por. M. Gutowski, zajmując w konkursie nr 6 5. miejsce na Warszawiance, w konkursie nr 7 2. miejsce na Warszawiance i 5. miejsce na Znachorze, natomiast w konkursie nr 15 zajął 2. miejsce na Edgarze⁹.

Rok 1937

Dnia 15 kwietnia 1937 r. uruchomiono organizację wyczynowej Grupy Sportu Konnego w CWK w Grudziądzu, do której zakwalifikowano: rtm. Stanisława Czerniawskiego z 17. p.uł., por. Antoniego Żelewskiego z 8. Pułku Ułanów Księcia Józefa Poniatowskiego, por. Aleksandra Rylkego z 14. Pułku Ułanów Jazłowieckich, por. Jerzego Bilwina z 3. Pułku Szwoleżerów Mazowieckich oraz por. Bronisława Skulicza z 2. Pułku Ułanów Grochowskich. Ponadto jej skład zasilili: rtm. Kazimierz Szosland z 2. Pułku Ułanów Grochowskich, rtm. Seweryn Kulesza z 10. Pułku Strzelców Konnych oraz por. Janusz Komorowski z 1. Pułku Ułanów Krechowieckich¹⁰.

Jak co roku na zawody w Gnieźnie stawili się jeźdźcy z 17. p.uł. Najlepszy z nich okazał się rtm. S. Czerniawski, zdobywając szablę ufundowaną przez Stowarzyszenie b. Żołnierzy 17. Pułku Ułanów Wielkopolskich¹¹.

W dniach 16 i 17 maja Leszczyński Klub Jazdy zorganizował na stadionie miejskim w Rawiczu wielkie zawody konne z udziałem jeźdźców olimpijskich. Startowało 60 koni. W zawodach udział wzięli również jeźdźcy

⁸ W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 246–247.

⁹ L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 11.

¹⁰ L. Kukawski, J.S. Tym, T. Wójcik. *Kawalerska Alma Mater...*, s. 365–366; M. Wierusz-Kowalski, *Powrót z Normandii*, s. 40. W wywiadzie z lipca 2004 r. gen. M. Gutowski twierdzi, że zwolnił się z grupy sportowej na własną prośbę i wrócił do 17. p.uł.

¹¹ Muzeum Okręgowe w Lesznie, Dział Historii, Protokół z Walnego Zebrania z dnia 2 I 1938 r., s. 2; W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 262–266. W tym roku w Gnieźnie zawody odbywały się dwukrotnie: od 1 do 4 maja oraz od 30 września do 5 października Mistrzostwa Jeździeckie Polski zorganizowane przez PZJ.

garnizonów Leszno i Poznań, m.in. rtm. S. Czerniawski i por. M. Gutowski oraz por. Zygmunt Piechocki z Poznania. W pierwszym dniu odbyły się trzy konkursy: Konkurs Otwarcia I seria im. Miasta i Obywateli Rawicza, Konkurs Pań i Panów Cywilnych im. 17. Pułku Ułanów Wlkp., 3. Konkurs Otwarcia II seria. Następnego dnia odbyły się również trzy konkursy: Konkurs Szybkości o nagrodę Rawickiego Powiatowego Związku Samorządowego oraz Związku Ziemian pow. Rawickiego, Konkurs Ciężki im. Leszczyńskiego Klubu Jazdy, Konkurs Pocieszenia¹².

Centralne zawody oraz międzynarodowy mityng zorganizowano w dniach od 29 maja do 7 czerwca w Warszawie. W programie znalazło się 20 konkursów. Zjechały tylko drużyny z Łotwy i Rumunii oraz jeden zawodnik z Niemiec i dwoje ze Szwecji. Ogółem startowało 98 jeźdźców na 230 koniach. Konkurs Otwarcia podzielony był na 3 serie. W pierwszej stanęło 67 koni. Rtm. S. Czerniawski na Aragwie zajął 11. miejsce, w II serii por. M. Gutowski na Warszawiance był 2. Piątego dnia zawodów rozegrano Konkurs miasta Warszawy z handicapem, do którego stanęły 84 konie. Rtm. S. Czerniawski na Dionie był 9., a por. M. Gutowski na Trawiacie zdobył wstęgę honorową. W Konkursie o Nagrodę Armii Polskiej na 59 startujących rtm. S. Czerniawski zajął na Aragwie 15. miejsce. W Konkursie Armii Zagranicznych startowały 73 konie. Por. M. Gutowski na Trawiacie zajął 13. miejsce, rtm. S. Czerniawski na Dionie zdobył wstęgę honorową. Ostatniego dnia zawodów rozegrano Konkurs Pożegnalny z udziałem 77 koni. Drugie miejsce zajął w nim por. M. Gutowski na Trawiacie¹³.

Występy polskich jeźdźców za granicą ograniczyły się w 1937 r. do mało znaczących wyjazdów do Sopotu, Insterburga [Wystruć, ob. Czerniachowski-Rosja – E.Ś.] i Rygi, gdzie zresztą nie osiągnęli znacznych sukcesów. W zawodach w Sopocie, rozegranych od 11 do 13 sierpnia, udział wziął m.in. rtm. S. Czerniawski.

Na kończących sezon zawodach w Poznaniu, odbywających się od 7 do 11 października, w Otwartym Konkursie Szybkości nr 10, w którym startowało 46 koni, por. M. Gutowski na Znachorze zajął 2. miejsce¹⁴.

¹² Archiwum Państwowe w Lesznie, „Orędownik Rawicki”, nr 109 z 13 V 1937.

¹³ W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 262–265.

¹⁴ *Ibidem*, s. 265–267. W 1937 r. zawody o Mistrzostwo Wojska (Militari) odbyły się w dniach 29–31 lipca w Białymstoku, 17 p.uł. nie brał w nich udziału; L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 12; Leszek Laskowski, *Roman Abraham. Losy dowódcy*, Warszawa–Poznań 1998, s. 96: „Płk Abraham, po objęciu dowództwa brygady [Wielkopolskiej Brygady Kawalerii – 3 kwietnia 1937 r. – E.Ś.] z zaniepokojeniem stwierdził, że część korpusu oficerskiego stawia wyżej zainteresowania sportowo-jeździeckie i korzyści materialne z tym związane niż służbę w linii. Zakazał ubierania się w barwne liberie w czasie zabaw i przyjęć pułkowych”.

Rok 1938

Sezon rozpoczęto, jak zwykle, zawodami zimowymi w Zakopanem (9–16 stycznia). Były to 10., jubileuszowe zawody. W konkursach uczestniczyły 72 konie. W Konkursie Otwarcia startowało 68 koni, por. Michał Gutowski na Hanum zajął 6. miejsce. W konkursie o nagrodę Ministra Spraw Zagranicznych startowało 61 koni, por. M. Gutowski na Warszawiance zajął 4., na Hanum 7./8. miejsce (dzielone), a na Trawiacie 9. miejsce. W konkursie o Nagrodę Redaktora Mariana Dąbrowskiego startowało 50 koni, por. M. Gutowski zajął na Trawiacie 5. miejsce. W głównym konkursie zawodów o Puchar Przechodni Prezydenta Rzeczypospolitej, w którym startowało 31 koni, por. M. Gutowski był 4. na Trawiacie. W Konkursie Pożegnalnym (59 koni) zajął 3. miejsce na Hanum i 4. na Trawiacie¹⁵.

W marcu dotychczasowy dowódca 17. p.uł. płk Tadeusz Kurnatowski został mianowany dowódcą 18. p.uł. w Grudziądzu. Nowym dowódcą 17. p.uł. został płk Ignacy Kowalczewski, dotychczasowy dowódca 5. Pułku Strzelców Konnych w Dębicy¹⁶.

Duże zaciekawienie w środowisku jeździeckim budził tradycyjny Konkurs Zespołowy im. Miasta Gniezna, który w 1938 r. rozegrano od 30 kwietnia do 3 maja. Udział wzięły w nim 162 konie, rozegrano 10 konkursów. W Konkursie Otwarcia w serii I, gdzie startowały 42 konie, por. M. Gutowski na Dziurycie II był 3. W serii II na 137 startujących koni zajął na Trawiacie też 3. miejsce. Największe zaciekawienie budził tradycyjny Konkurs Zespołowy im. Miasta Gniezna. Pokonać należało 16 przeszkód o wys. 120 cm i szer. 400 cm, z szybkością 425 m/min. Stanęło do niego 17 zespołów, m.in. Zespół Leszczyńskiego Klubu Jazdy w składzie: rtm. Piotr Laskowski na Cięciwie III i por. Michał Gutowski na Hanum. Wygrała drużyna 7. Pułku Ułanów z Mińska Mazowieckiego, II miejsce zajął zespół Centrum Wyszkozenia Artylerii w Toruniu, trzeci był Leszczyński Klub Jazdy. W Konkursie Szybkości, w którym startowało 127 koni, rtm. S. Czerniawski na Aragwie zajął 2., a por. M. Gutowski na Trawiacie 3. miejsce. W konkursie ciężkim na 30 startujących por. M. Gutowski był 2. na Hanum¹⁷.

Centralne zawody krajowe, w połączeniu z mityngiem międzynarodowym, odbyły się w Warszawie w dniach od 28 maja do 5 czerwca. Udział wzięło w nich 110 jeźdźców na 237 koniach, w tym 27 jeźdźców zagranicznych.

¹⁵ L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 12; W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 268.

¹⁶ E. Śliwiński, *17 Pułk...*, s. 254–255.

¹⁷ L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 12; W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 268–269. W programie zawodów dwa konkursy były przewidziane wyłącznie dla pań, trzy dla pań i jeźdźców cywilnych. Z tego trzy wygrała Maria Zwierzchowska z Łódzkiego Klubu Jazdy Konnej prowadzonego przez ppłk. Karola Rómmla.

Stawiły się drużyny z: Belgii, Francji, Niemiec, Polski, Rumunii i po raz pierwszy z Turcji. Startowali w nich także oficerowie z 17. p.uł.: rtm. S. Czerniawski i por. M. Gutowski. Rozegrano łącznie 20 konkursów. Trzeciego dnia zawodów rozegrano krajowy Konkurs im. Towarzystwa Zachęty do Hodowli Koni w Polsce dla koni pełnej krwi hodowli krajowej. Stanęło do niego 11 koni. Wygrała Maria Karaińska na Lady Agnes, 2. był rtm. Aleksander Rylke (14. Pułk Ułanów) na Córze, 3. rtm. Stanisław Czerniawski (17. p.uł.) na Celebesie. Piątego dnia odbył się konkurs dokładności o Nagrodę m.st. Warszawy, w którym wzięło udział 90 koni. Por. M. Gutowski (17. p.uł.) na Znachorze zajął 13. miejsce, a na Hanum zdobył wstęgę honorową. Szóstego dnia odbył się jeden z najtrudniejszych konkursów Armii Polskiej, w którym każdy zawodnik musiał startować na dwóch koniach. Rtm. S. Czerniawski zdobył w tym konkursie wstęgę honorową na Aragwie. W Konkursie Pożegnalmym ostatniego dnia zawodów na 95 startujących koni por. M. Gutowski na Trawiacie zajął 10. miejsce¹⁸.

W niedzielę 15 maja na stadionie miejskim w Kościanie odbyły się lokalne zawody konne zorganizowane przez Leszczyński Klub Jazdy. Przybyło na nie ok. 3 tys. widzów. Wśród gości byli przedstawiciele ziemiaństwa, a także dowódca 17.p.uł. płk Ignacy Kowalczewski. Na starcie stanęło 70 koni reprezentujących pułki kawalerii z terenu województwa poznańskiego. Przygrywała orkiestra 17. p.uł. pod batutą por. Mariana Dzidka. W konkursie lekkim wzięło udział 50 koni. Zwyciężył por. Marian Łukowski z 15. Pułku Ułanów na Zbruchu, przed por. Michałem Gutowskim na Dzirycie II. W konkursie ciężkim udział wzięło 30 koni stanowiących elitę pułków. Konkurs zakończył się tryumfem oficerów 17. p.uł., którzy zajęli sześć pierwszych miejsc. Tylko 2 konie ukończyły przebieg bez błędu: Traviata pod por. Michałem Gutowskim oraz Birbant II pod rtm. Piotrem Laskowskim. Puchar Miasta Kościana zdobył por. M. Gutowski¹⁹.

W dniach 9–16 czerwca odbyły się międzynarodowe zawody w Bukareszcie, na które pojechała polska drużyna w składzie: szef rtm. Kazimierz Szosland, zawodnicy: por. Jerzy Bilwin, rtm. Stanisław Czerniawski (17. p.uł.), rtm. Janusz Komorowski, rtm. Aleksander Rylke i por. Bronisław Skulicz. Polscy zawodnicy wzięli udział m.in. w Konkursie Potęgi Skoku o Nagrodę Ministra Obrony Narodowej, zajęli jednak w nim dalsze miejsca. Szóstego dnia zawodów rozegrano konkurs zespołowy o Puchar Króla Rumunii. Polska drużyna (nie startował rtm. S. Czerniawski) zajęła 4. miejsce. W ostatnim dniu

¹⁸ W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 270-274; L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 12.

¹⁹ *Na torze wyścigowym...*, „Głos Leszczyński”, nr 115 z 20 V 1938. Bardzo ładne przebiegi mieli także: rtm. Dowbor na Zewie IV, por. Woźniak na Antenie, rtm. Laskowski na Wasanie oraz por. Gutowski na Hanum [w art. błędnie podano nazwisko oficera 15. p.uł. – powinno być por. Marian Łukowski – E.Ś.].

zawodów odbył się Konkurs Pocieszenia dla jeźdźców, którzy nie zajęli w dotychczasowych zawodach pierwszych pięciu płatnych miejsc. Udział wzięło 49 koni, a rtm. S. Czerniawski na Celebesie zajął 24. miejsce²⁰.

Natomiast w kraju w dniach 10–12 czerwca w Łodzi tamtejszy Klub Jazdy Konnej zorganizował mityng, na który przyjechali z 17. p.uł. rtm. Piotr Laskowski i por. Michał Gutowski. W ciągu trzech dni rozegrano 9 konkursów, w tym 4 dla pań i jeźdźców cywilnych. W Konkursie Dokładności por. M. Gutowski na Trawiacie zajął 7. miejsce, a na Hanum 9. W Konkursie Szybkości na 33 startujące konie por. M. Gutowski na Hanum był na 5., a rtm. P. Laskowski na Birbancie II na 6. miejscu. W Konkursie Potęgi Skoku por. M. Gutowski zajął 1. miejsce na Trawiacie, a rtm. P. Laskowski 6. miejsce na Birbancie II²¹.

Kolejne krajowe zawody przeprowadzono w dniach od 15 do 19 czerwca w Poznaniu. Zostały zorganizowane przez Wielkopolski Klub Jazdy jako Mityng Popularny, wspierany finansowo przez PZJ. W konkursie nr 7 por. M. Gutowski na Znachorze zajął 4. miejsce, na Hanum – 5., na Trawiacie – 7., a na Dzirycie – 9. Rtm. P. Laskowski uzyskał na Birbancie miejsce 6. W konkursie nr 9 por. M. Gutowski na Znachorze był na 4. miejscu. Konkurs nr 10 wygrał rtm. P. Laskowski na Birbancie, a por. M. Gutowski na Trawiacie zajął 3., a na Hanum 5. miejsce. Rtm. P. Laskowski wygrał na Birbancie także konkurs nr 16, a por. M. Gutowski na Znachorze był na 2. miejscu, na Trawiacie na 3., a na Hanum na 4. Rtm. P. Laskowski zajął w tym konkursie 7. miejsce na Wasanie²².

Na Mityngu Popularnym rozegranym w Ciechocinku w dniach od 8 do 11 lipca wystąpił rtm. S. Czerniawski (17. p.uł.). W Konkursie Otwartym z handicapem, w którym startowały 73 konie, zajął 4. miejsce na Celebesie, a w Konkursie Ciężkim miejsce 7., także na Celebesie²³.

W sierpniu na międzynarodowe zawody do Insterburga w Prusach Wschodnich wysłano pełny skład Grupy Sportu Konnego w CWK w Grudziądzu. Drużyna polska, której szefem był rtm. Kazimierz Szosland (2. p.uł.), składała się z następujących zawodników: por. Jerzy Bilwin (3. p.szwol.), por. Leon Burniewicz (7. pac.), rtm. Stanisław Czerniawski (17. p.uł.), rtm. Janusz Komorowski (1. p.uł.), por. Roman Pohorecki (14. p.uł.), rtm. Aleksander Rylke (14. p.uł.), por. Bronisław Skulicz (2. p.uł.) i por. Antoni Żelewski (8. p.uł.). Udział w zawodach brały 3 zespoły: niemiecki, polski i włoski. Zawody trwały od 28 sierpnia do 4 września.

²⁰ W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 278–280. Polacy wygrali dwie rywalizacje: Konkurs Armii Rumuńskiej – rtm. Komorowski i Konkurs Zwycięzców, w którym dwa pierwsze miejsca zajęli rtm. Komorowski i rtm. Rylke.

²¹ L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 12.

²² *Ibidem*.

²³ *Ibidem*.

W zorganizowanym 1 września sztafetowym konkursie szybkości o Nagrodę Budapesztu stanęło 9 sztafet. Drużyna polska wystawiła 3 sztafety, które zajęły miejsca 3., 4. i 7. Następnie rozegrano konkurs o Nagrodę Helsinek – konkurs szybkości na dwóch koniach. Spośród Polaków por. A. Żelewski zajął 9. miejsce na Brance i Wizji, a rtm. S. Czerniawski 10. na Astrze VII i Celebesie.

W Konkursie Szczęścia o Nagrodę Oslo rozegranym 3 września startowały 92 konie. Na trasie ustawiono 28 przeszkód. Z ekipy polskiej najlepiej pojechał rtm. S. Czerniawski na Astrze VII, który skoczył czysto 24 przeszkody i uplasował się na 8. miejscu.

Główny zespołowy konkurs o Nagrodę Wodza i Kanclerza Rzeszy na warunkach Pucharu Narodów rozegrano 4 września. Stanęły do niego trzy zespoły: niemiecki, polski (por. J. Bilwin, rtm. J. Komorowski, por. R. Pohorecki i rtm. A. Rylke) i włoski. Wygrał zespół polski, drugi był zespół niemiecki, trzeci włoski. Zwycięstwo zespołu polskiego w Pucharze Narodów w tak silnej konkurencji najlepiej świadczyło o postępach uczynionych w ostatnich latach²⁴.

W 1938 r. rozegrano w Polsce ponad 30 publicznych zawodów hipicznych na rekordową sumę nagród ponad 172 tys. zł. Przyznano ponadto 427 nagród honorowych²⁵.

Zimowy sezon jeździecki rozpoczęto, jak co roku, konkursami w Zakopanem, które zaczęły się już 26 grudnia i trwały do 1 stycznia 1939 r. Nadano im, po raz pierwszy, rangę międzynarodową, z zawodników zagranicznych zgłosiła się jednak tylko grupa jeźdźców z Niemiec. Do Zakopanego przybyli także przedstawiciele Grupy Sportu Konnego w Grudziądzu: por. Jerzy Bilwin, por. Leon Burniewicz, rtm. Aleksander Rylke, por. Bronisław Skulicz i por. Antoni Żelewski. Łącznie startowało 89 koni. W konkursie o Nagrodę im. Ministra Spraw Zagranicznych rtm. S. Czerniawski (17. p.uł.) na Astrze uplasował się w drugiej dziesiątce zawodników. Natomiast w konkursie szybkości o Nagrodę Pośła Mariana Dąbrowskiego na Brance III zajął 11. miejsce. Takie samo miejsce uzyskał w konkursie dokładności. Konkurs zespołowy wygrała drużyna polska z udziałem rtm. S. Czerniawskiego²⁶.

²⁴ W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 280–282.

²⁵ *Ibidem*, s. 267.

²⁶ *Ibidem*, s. 282–283; L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 13; W. Domański, *Ostatni Mohikanin*, s. 4. Gen. Gutowski, w wywiadzie udzielonym w kwietniu 1995 r., wspomina o ekipie niemieckiej w Zakopanem, określając ją jako ekipę SS. Umiejscawia ten fakt jednak w styczniu 1938 r. Według W. Pruskiego (*Dzieje konkursów...*, s. 283) ekipa niemiecka w składzie mjr Marcks, jego żona Jutta, Kurt Scharfetter i von Zastrow byli w Zakopanem od 26 grudnia 1938 do 1 stycznia 1939 r. Scharfetter wygrał dwa konkursy.

Rok 1939

Rok 1939 zaczął się znacznym wzrostem napięcia politycznego w Europie, a zwłaszcza w Polsce. Liczono jednak na zażegnanie tych niepokojów na drodze dyplomatycznej, toteż życie jeździeckie toczyło się częściowo normalnym trybem. W dniach od 27 maja do 5 czerwca odbyły się w Warszawie centralne zawody jeździeckie połączone z międzynarodowym mityngiem. Wobec napiętej sytuacji politycznej w Europie przybyły na nie tylko trzy zagraniczne drużyny: z Łotwy, Rumunii i Szwecji. Ogółem udział wzięło 98 jeźdźców na 212 koniach. W Konkursie Otwarcia w pierwszej serii rtm. S. Czerniawski (17. p.uł.) startujący na Celebesie zajął dalsze miejsce (dzielone od 8. do 13.). Trzeciego dnia zawodów miał miejsce krajowy Konkurs Ujeżdżania w trzech seriach. W serii I, dla koni młodszych, startowało ich 24, a por. Medard Bałachowicz z 17. p.uł. na Feministrze zajął 10. miejsce. W rozegranym następnie Konkursie Towarzystwa Zachęty do Hodowli Koni w Polsce, dla koni pełnej krwi hodowli krajowej, z przeszkodami o wys. 130 cm, udział wzięło tylko 6 koni. Zwyciężył rtm. S. Czerniawski na Celebesie. Piątego dnia zawodów odbył się konkurs dokładności o Nagrodę m.st. Warszawy. Stanęło do niego 60 koni. Rtm. S. Czerniawski na Celebesie zajął miejsce dzielone od 9. do 15.

Dnia 1 czerwca odbył się jeden z trudniejszych konkursów sprawności jeźdźców: konkurs Armii Polskiej, w którym przeszkody wynosiły 130 cm wysokości, a każdy jeździec musiał startować na dwóch koniach. Rtm. S. Czerniawski na Celebesie i Aragwie zajął miejsca dzielone od 7. do 9.

W Konkursie Armii Zagranicznych rozegranym 3 czerwca, z przeszkodami o wysokości 140 cm, udział wzięło 50 koni. Rtm. S. Czerniawski zajął 2. miejsce na Celebesie, a 8. na Aragwie.

Zawody te były ostatnimi ważnymi zawodami w II Rzeczypospolitej. Ze względu na sytuację polityczną zawody o Mistrzostwo Wojska w 1939 r. nie odbyły się²⁷.

W dniach od 10 do 18 czerwca 1939 r. ekipa polska wzięła udział w zawodach w Bukareszcie. Szefem ekipy był mjr Kazimierz Szosland (2. p.uł.), wśród zawodników znaleźli się rtm. Stanisław Czerniawski (17. p.uł.), rtm. Janusz Komorowski (1. p.uł.), rtm. Roman Pohorecki (14. p.uł.), rtm. Bronisław Skulicz (2. p.uł.) i por. Stanisław Wołoszowski (1. psk.). W zawodach udział wzięły ponadto drużyny Belgii, Jugosławii, Łotwy, Niemiec i Rumunii. Rozegrano tylko sześć konkursów. W konkursie Prix

²⁷ W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 283–287; L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 13.

de la Societe Hippique Romunie startowało 65 koni, rtm. S. Czerniawski na Celebesie zajął 4. miejsce. W Pucharze Narodów drużyna polska zajęła 4. miejsce, a w łącznej punktacji zdobyła 3. miejsce²⁸.

Ostatni występ polskiej reprezentacji w 1939 r. na zawodach międzynarodowych miał miejsce w Turynie w dniach 23–25 czerwca²⁹.

W okresie II Rzeczypospolitej na zawodach międzynarodowych startowali przede wszystkim oficerowie, a jeśli pojawiali się jeźdźcy cywilni, to byli to przeważnie oficerowie rezerwy, dlatego też zazwyczaj jeździli w mundurach. Zawodników stanowiących reprezentację Polski przygotowywano w Centrum Wyszkożenia Kawalerii w Grudziądzu. Do reprezentacji powoływano najlepszych jeźdźców z oddziałów kawalerii i artylerii. Kierownikami ekip i instruktorami byli: ppłk Karol Rómmel (udział w igrzyskach olimpijskich: Sztokholm 1912, Paryż 1924, Amsterdam 1928), por. Leon Kon, mjr Józef Trenkenwald, mjr Edmund Chojecki, mjr Michał Antoniewicz, mjr Adam Królikiewicz. Na kursy instruktorskie, trwające rok lub nawet dwa lata, powoływani byli młodzi oficerowie, utalentowani jeźdźcy, ale dopiero po dwóch latach wcześniejszej służby w pułku. Tytuł instruktora otrzymywali po co najmniej sześciu latach jazdy konnej, a w przypadku ukończenia wyższego kursu – po siedmiu latach³⁰.

Łącznie w latach 1923–1939 Polacy wzięli udział w 64 zagranicznych zawodach. Najczęściej występowali: Kazimierz Szosland (30), Adam Królikiewicz (27), Janusz Komorowski (19), Karol Rómmel (19), Michał Antoniewicz (14), Stanisław Czerniawski (13). Michał Gutowski startował w czterech zawodach, zajmując 26. pozycję na 46 uczestników. W ciągu kilkunastu lat okresu międzywojennego sport hipiczny w Polsce bardzo się rozwinął. W 1922 r. odbyło się 10 publicznych zawodów, w 1938 r. już ponad 30. Liczba koni zarejestrowanych do konkursów wzrosła z 421 w 1931 r. do 2364 w 1938 r. W 1938 r. startowało w kraju w publicznych zawodach 267 jeźdźców. Tę passę przerwała zbliżająca się gwałtownie wojna³¹.

²⁸ W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 291; L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 13.

²⁹ W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 292. Na zawodach w Turynie startowali: kpt. Burniewicz, rtm. Rylke i por. Wołoszowski; Jerzy Gaj, *Sport w Lesznie w latach 1902–1996*, Leszno 1998. Autor na s. 57–62 opisuje bardzo pobieżnie sport w jednostkach wojskowych stacjonujących w Lesznie. Podaje również, że ostatnie lokalne zawody zorganizował 17. p.uł. na boisku „Sokoła” 23 lipca 1939 r.

³⁰ L. Kukawski, J.S. Tym, T. Wójcik, *Kawalerska Alma Mater...* Na s. 85–158 przedstawiono system szkolenia realizowany w CWK oraz zaprezentowano sylwetki wykładowców i instruktorów. Natomiast E. Śliwiński (*17 Pułk Ułanów...*) na s. 187–197 przedstawia system szkolenia w pułku, a na s. 282–307 sport jeździecki.

³¹ W. Pruski, *Dzieje konkursów...*, s. 292–294; L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 13.

W Konnych Mistrzostwach Wojska Polskiego rozgrywanych w latach 1923–1939, licząc zdobyte tytuły indywidualne i zespołowe, 17. p.uł., który startował tylko trzy razy, uplasował się na 6. miejscu, zdobywając: indywidualnie jedno 1. miejsce i jedno 2. miejsce, a zespołowo dwa 1. miejsca i jedno 2. miejsce. Wśród oficerów, którzy zdobyli najczęściej tytułów w punktacji indywidualnej i zespołowej, na 13. pozycji uplasowali się *ex aequo* trzech oficerowie z 17. p.uł.: por. Michał Gutowski – indywidualnie jedno 1. miejsce, zespołowo jedno 1. miejsce i jedno 2. miejsce (17 punktów), por. Stanisław Czerniawski – zespołowo dwa 1. miejsca i jedno 2. miejsce (17 pkt.); rtm. Romuald Dowbór – zespołowo dwa 1. miejsca i jedno 2. miejsce (17 pkt.), a por. Maksymilian Tuski – indywidualnie jedno 2. miejsce (5 pkt.)³².

II wojna światowa

Podczas bitwy nad Bzurą 10 września 1939 r. poległ pod Piotrowicami rtm. Stanisław Czerniawski. Po klęsce kampanii wrześniowej znaczna część polskich żołnierzy i oficerów dostała się do niewoli – zarówno niemieckiej, jak i sowieckiej. Byli też tacy, którym udało się przedostać do Francji; znaleźli się wśród nich rtm. Michał Gutowski i rtm. Piotr Laskowski³³. Po klęsce Francji rtm. Gutowski przedostał się do Wielkiej Brytanii. Został przydzielony do 1. Dywizji Pancernej 1. Korpusu Polskiego, którą dowodził gen. Stanisław Maczek. W lipcu 1944 r. wylądował w Normandii jako dowódca, w stopniu majora, 2. szwadronu 10. Pułku Strzelców Konnych (jesienią 1943 r. pułk został przeorganizowany na pancerny pułk rozpoznawczy, zachował jednak dotychczasową nazwę). Brał udział we wszystkich walkach 1 DPanc. prowadzonych na terenie Francji, Belgii i Holandii. Od grudnia 1944 do kwietnia 1945 r. dozorował rzekę Mozę w rejonie Moerdijk w Holandii, 29 kwietnia został dowódcą 2. Pułku Pancernego, a 5 maja 1945 r. wkroczył ze swoją armią do wojennego portu Wilhelmshaven.

Dwa dni wcześniej w stadninie w Grabau koło Bad Oldesloe, gdzie znajdowało się kilkaset polskich koni, mjr M. Gutowski odnalazł swoją Warszawiankę. Świadkiem tego spotkania był, pracujący w stadninie, żołnierz 17. p.uł. Ludwik Kostera, który tak wspominał to wydarzenie: „Po raz pierwszy i jedyny raz w życiu widziałem jak leżący w boksie na sianie koń i jeździec płakali obfitymi łzami z radości spotkania”³⁴.

³² L. Kukawski, *Konne Mistrzostwa...*, s. 208–214.

³³ E. Śliwiński, *17 Pułk...*, s. 530–534. M. Gutowski dotarł do Francji 3 maja 1940 r. i przydzielono go do 10. Pułku Strzelców Konnych (zmotoryzowany) w Momas.

³⁴ E. Śliwiński, *17 Pułk...*, s. 525, 532. Warszawianka w 1940 r. znajdowała się w stadninie w Racocie. Kierownikiem stadniny był rtm. Clemens von Nagel-Doornick, jeden z czołowych niemieckich

Po roku 1945

Wielu z tych, którzy przeżyli wojnę, kontynuowało tradycje sportu konnego. W okupowanych Niemczech, w strefie brytyjskiej, wydzielono strefę polską w Emsland (6500 km²), którą nadzorowała 1. Dywizja Pancerna i 1. Samodzielna Brygada Spadochronowa. Dnia 21 czerwca 1946 r. odbyły się w Nordhorn, w 1. Pułku Artylerii Przeciwpancernej, zawody konne. Zwyciężył zespół 2. Pułku Pancernego w składzie: mjr Michał Gutowski na klaczy Markiza, mjr Edward Uściński na ogierze Krem, por. Stefan Stankiewicz na ogierze Admirał i ppor. Zbigniew Mieczkowski na ogierze Jedynak³⁵.

Warszawianka wróciła do kraju we wrześniu 1946 r. wraz z końmi ze stadniny w Racocie i początkowo tam przebywała³⁶. Od 1949 r. aż do śmierci w styczniu 1954 r. znajdowała się w Stadninie Koni w Kadynach koło Tolkmicka³⁷. Natomiast mjr M. Gutowski po zakończeniu działań wojennych przebywał wraz z pułkiem na terenie okupowanych Niemiec. W dniu 1 stycznia 1946 r. został awansowany na stopień podpułkownika, 17 kwietnia 1947 r. na czele 2. ppanc. przybył do Wielkiej Brytanii. W maju wstąpił do Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia. Wkrótce wyemigrował do Kanady. Był trenerem kadry wojskowej w jeździectwie, a następnie cywilnej, później trenerem olimpijskiej reprezentacji jeździeckiej. Na igrzyskach olimpijskich w Meksyku w 1968 r. jego podopieczni zdobyli drużynowo złoty medal w skokach przez przeszkody³⁸. Do kraju po wojnie przybył po raz pierwszy w 1969 r. na uroczystość odsłonięcia, w dniu 14 września, pomnika w Walewicach poświęconego żołnierzom 17. p.uł.³⁹ Później jeszcze kilkakrotnie przyjeżdżał do Polski,

jeźdźców olimpijskich, bardzo życzliwie nastawiony do Polaków. We wrześniu 1941 r. cała stadnina wraz z obsługą i jej rodzinami została przewieziona do Grabau; E. Sapiecha, *Tak było. Nie-demokratyczne wspomnienia Eustachego Sapiechy*, Warszawa 1999, s. 141–151. W Grabau znajdowało się ponad 600 koni i 215 ludzi. Było ono centralą pięciu ośrodków polskich koni: Nettelau koło Nettelsee, Schönbköen, Traventhal i Cleverhof (ob. Bad Schwartau) – w sumie ok. 2 tys. koni. Pod koniec kwietnia 1945 r. komendantem stadniny w Grabau został Eustachy Sapiecha.

³⁵ L. Woźniak, „Moje wspomnienia...”, s. 13. W zespole tym tylko mjr E. Uściński nie był z 17. p.uł.; https://pl.wikipedia.org/wiki/Brytyjska_strefa_okupacyjna_w_Niemczech (dostęp: 17 II 2021).

³⁶ E. Śliwiński, 17 Pułk..., s. 533; Benedykt Gindera, „Powrót do Kraju” (rkps, zb. pryw.), s. 1. 19 września 1946 r. statek żeglugi przybrzeżnej Askania z 54 końmi na pokładzie przybił do portu w Gdyni. [...] Wśród koni m.in.: słynna Warszawianka jeszcze wówczas szpakowata – prywatny koń sportowy Michała Gutowskiego.

³⁷ Klacz Warszawianka, urodzona w 1926 r., ojciec Rittersporn, matka Nadzieja, www.bazakoni.pl>warszawianka-rittersporn-nadzieja (dostęp: 6 III 2021).

³⁸ Michał Gutowski, https://pl.wikipedia.org/wiki/Micha%C5%82_Gutowski (dostęp: 6 III 2021).

³⁹ E. Śliwiński, 17 Pułk..., s. 545–547; Michał Gutowski, *Walewice wrzesień 1939 i 30 lat później*, [w:] *Generał Michał Gutowski (1910–2006). Wybór relacji, wspomnień i dokumentów*, oprac. Zenon Józwiak, Leszno 2016, s. 128–133.

m.in. w 1984 r. był w Lesznie na uroczystości podpisania aktu erekcyjnego budowy pomnika Żołnierzy Garnizonu Leszczyńskiego z 1939 r.⁴⁰ W 1986 r. podczas pobytu w kraju otrzymał awans na pułkownika, a w 1999 r. prezydent RP Aleksander Kwaśniewski awansował go na stopień generała brygady w stanie spoczynku. Do Polski na stałe wrócił w 2000 r.⁴¹ We wrześniu 2000 r. był w Lesznie. Ponownie zjawił się w nim w połowie lutego 2002 r. Odwiedził wówczas dawne koszarzy ułańskie i złożył wizytę dowódcy 69. Leszczyńskiego Pułku Przeciwlotniczego im. gen. dyw. Stefana Roweckiego „Grota” płk. Mirosławowi Rochmankowskiemu⁴². W 2005 r. dwukrotnie miałem okazję rozmawiać z gen. M. Gutowskim. Pierwszy raz 21 sierpnia, na XVII Zjeździe Kawalerzystów II RP w Grudziądzu, a później 11 września w Walewicach, na uroczystym corocznym spotkaniu zaprzyjaźnionych szkół podstawowych z Bielaw i Rydzyny noszących imię 17. Pułku Ułanów⁴³. Gen. Michał Gutowski zmarł 23 sierpnia 2006 r. w Warszawie. Został pochowany 16 września na Cmentarzu Wojskowym na warszawskich Powązkach⁴⁴.

W Lesznie, w parku przy ul. Jana Kiepury, 7 maja 2006 r. odsłonięto pomnik W Hołdzie Żołnierzom 17. Pułku Ułanów Wielkopolskich im. Króla Bolesława Chrobrego, ufundowany przez społeczność miasta. Na ścianie bocznej znajduje się tablica z zarysem historii pułku, na której wymieniony został Michał Gutowski: „Oficer 17. p.uł., wówczas ppor. Michał Gutowski, uczestniczył w XI Igrzyskach Olimpijskich w Berlinie w 1936 roku”⁴⁵. Od 2016 r. odbywa się w Lesznie, w hali Jeździeckiego Klubu Sportowego Przybyszewo, coroczny Memoriał im. Generała Michała Gutowskiego: I w terminie 24–27 listopada 2016; II 3–11 listopada 2017; III – 22–25 listopada 2018; IV – 22–24 listopada 2019. W 2020 r. V memoriał nie odbył się z powodu pandemii spowodowanej wirusem COVID-19, podobnie jak kolejny, zaplanowany na 5–7 marca 2021 r. Po dwuletniej przerwie memoriał wznowiono w dniach 18–20 listopada 2022 r., a VIII memoriał odbył się w dniach od 24 do 26 listopada 2023 r.⁴⁶

⁴⁰ E. Śliwiński, *17 Pułk...*, s. 559–560.

⁴¹ *Michał Gutowski...*

⁴² *Generał Michał Gutowski (1910–2006). Wybór relacji, wspomnień i dokumentów*, oprac. Zenon Józwiak, Leszno 2016, s. 241, fot. ze spotkania w ratuszu; *Jednodniówka 69 Leszczyńskiego Pułku Przeciwlotniczego im. gen. dyw. Stefana Roweckiego „Grota”*, 19 IV 2002, s. 32.

⁴³ E. Śliwiński, *17 Pułk...*, s. 579.

⁴⁴ *Michał Gutowski...*

⁴⁵ *Pomniki w Lesznie*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Kategoria:Pomniki_w_Lesznie (dostęp: 6 III 2021).

⁴⁶ *V Memoriał Generała Michała Gutowskiego – LiVE*, swiatkoni.pl/v-memorial-generalamichalagutowskiego (dostęp: 20 I 2024).

Bibliografia

Źródła archiwalne:

Archiwum Państwowe w Lesznie

Starostwo Powiatowe w Lesznie, sygn. 140.

„Orędownik Rawicki”, nr 109 z 13 V 1937

Muzeum Okręgowe w Lesznie

Dział Historii – Protokół z Walnego Zebrania z dnia 2 I 1938 r.

Wspomnienia, relacje, pamiętniki:

a) publikowane

Generał Michał Gutowski (1910–2006). Wybór relacji, wspomnień i dokumentów, oprac. Zenon Józwiak, Leszno 2016.

Laskowski Piotr, *Tradycje*, „Biuletyn Informacyjny Związku 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich imienia Króla Bolesława Chrobrego”, [Londyn] 1965, nr 7.

Pragłowski Aleksander, *Od Wiednia do Londynu. Wspomnienia*, Londyn 1968.

Pragłowski Aleksander, *Z moich wspomnień*, „Biuletyn Informacyjny Związku 17 Pułku Ułanów Wielkopolskich imienia Króla Bolesława Chrobrego”, 11 (1969).

Sapiecha Eustachy, *Tak było. Niedemokratyczne wspomnienia Eustachego Sapiechy*, Warszawa 1999.

Starża-Majewski Jerzy, *Sfora gończych*, „Przegląd Kawaleryjski”, 11 (1937).

b) niepublikowane

Gindera Benedykt, *Powrót do kraju*, niepublikowane [zbiory prywatne].

Woźniak Lucjan, *Moje wspomnienia z służby w 17 Pułku Ułanów Wlkp. im. Króla Bolesława Chrobrego*, niepublikowane [zbiory prywatne].

Opracowania:

Domański Witold, *Ostatni Mohikanin*, „Koń Polski”, 3 (1995).

Gaj Jerzy, *Sport w Lesznie w latach 1902 – 1996*, Leszno 1998.

Gaj Stefan, *Na 20-lecie pułku ułanów im. Króla Bolesława Chrobrego*, „Wiarus”, 20 (1939).

Gutowski Michał, *Historia końskiego Kopciuszka*, „Wiadomości Ziemiańskie”, nr 18 z 17 V 2004.

Jednoodniówka 69 Leszczyńskiego Pułku Przeciwlotniczego im. gen. dyw. Stefana Rowckiego „Grotą”, 19 IV 2002.

Jeźdźcy polscy zdobyli Puchar Narodów, „Głos Leszczyński”, nr 227 z 2 X 1928.

Kukawski Lesław, *Konne Mistrzostwa Wojska Polskiego II Rzeczypospolitej*, Grajewo 2006.

Kukawski Lesław, Juliusz S. Tym, Teodor Wójcik, *Kawaleryjska Alma Mater w Grudziądzu 1920–1939. Zarys dziejów*, Grudziądz 2008.

- Kronika sportowa. VII Oficjalne Międzynarodowe Zawody Konne w Warszawie*, „Przegląd Kawaleryjski”, 1934, nr 8 (106).
- Kronika sportowa. VIII Oficjalne Międzynarodowe Zawody Konne w Warszawie*, „Przegląd Kawaleryjski”, 12 (1935), 122.
- Kronika sportowa – Konkursy hipiczne w Rydze i Tallinie*, „Przegląd Kawaleryjski”, 12 (1934), 110.
- Kronika sportowa – Konkursy hipiczne w Sopotach i Akwizgranie*, „Przegląd Kawaleryjski”, 11 (1934), 109.
- Kronika sportowa – zawody konne o Mistrzostwo Wojska*, „Przegląd Kawaleryjski”, 9 (1934), 107.
- Laskowski Leszek, *Roman Abraham. Losy dowódcy*, Warszawa–Poznań 1998.
- Miniewicz Jan, *Ułańskie dzieje*, Londyn 1985.
- Na torze wyścigowym...*, „Głos Leszczyński”, nr 115 z 20 V 1938.
- Ogólnopolskie zimowe zawody konne*, „Zakopane”; Organ Związku Przyjaciół Zakopanego”, nr 7 z 14 II 1931.
- Pruski Witold, *Dzieje konkursów hipicznych w Polsce*, Warszawa 1982.
- Radomyski Stanisław, *Żurawiejki*, Pruszków 1995.
- Statystyka z odbytych wyścigów konnych w Poznaniu za rok 1925*, „Jeździec i Hodowca”, R. IV (1925), 47, 48.
- Szlakiem ułanów Chrobrego. Zarys historii 17. Pułku Ułanów Wielkopolskich im. Króla Bolesława Chrobrego*, red. Stanisław Zakrzewski, Zygmunt Godyń, Londyn 1973.
- Śliwiński Eugeniusz, *17 Pułk Ułanów Wielkopolskich, geneza – organizacja – działania bojowe*, Leszno 2008.
- Tomaszewski Bohdan, *Dali mu Michał, bo Wołodyjowski*, „Rzeczpospolita”, nr 137 z 15 VI 1999.
- Urban Renata, *Konne Mistrzostwa Wojska Polskiego w okresie międzywojennym*, [w:] *Prace Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Częstochowie*. Seria Kultura Fizyczna, 2003, t. V.
- Wierusz-Kowalski Michał, *Powrót z Normandii*, „Konie i Rumaki”, nr 14 z 16 VII 2004.

Strony internetowe:

- V Memoriał Generała Michała Gutowskiego – LiVE*, swiatkoni.pl/v-memorial-generala-michala-gutowskiego (dostęp: 20 I 2024).
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Brytyjska_strefa_okupacyjna_w_Niemczech (dostęp: 17 II 2021).
- Klacz Warszawianka*, www.bazakoni.pl/warszawianka-rittersporn-nadzieja (dostęp: 6 III 2021).
- Michał Gutowski*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Micha%C5%82_Gutowski (dostęp: 6 III 2021).
- Pomniki w Lesznie*, https://pl.wikipedia.org/wiki/Kategoria:Pomniki_w_Lesznie (dostęp: 6 III 2021).

